

Com fer un treball socioemocional i conductual amb garanties d'èxit?

Queralt Capsada

(University of Glasgow)

Miquel Àngel Alegre

(Fundació Bofill)

Ponència basada en dues revisions d'evidències

ivàlua | Institut Català d'Avaluació
de Polítiques Públiques

**Què funciona
en educació?**

Evidències per a la millora educativa

5

novembre de 2016

**Són efectius els programes d'educació
socioemocional com a eina per millorar
les competències de l'alumnat?**

Queralt Capsada

ivàlua | Institut Català d'Avaluació
de Polítiques Públiques

**Què funciona
en educació?**

Evidències per a la millora educativa

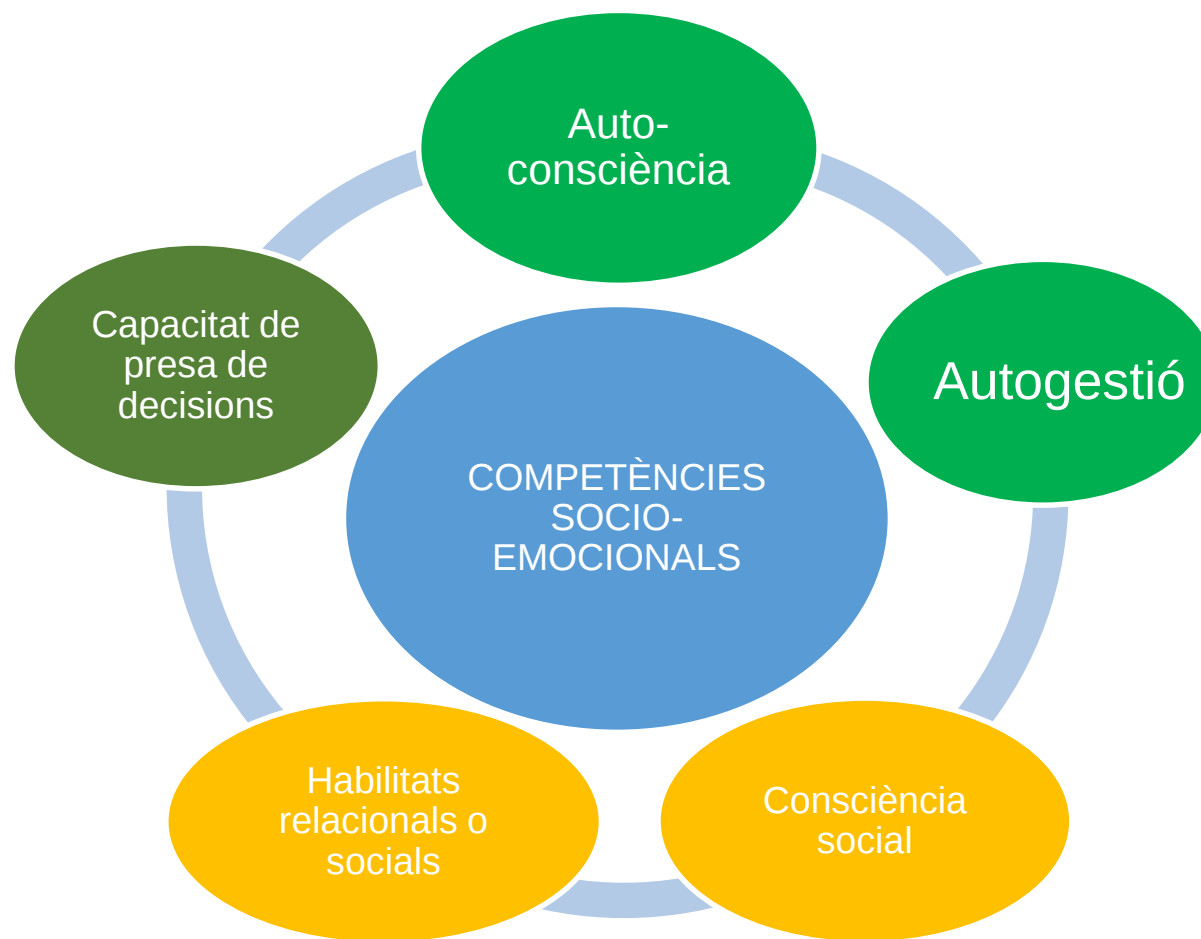
10

maig de 2018

**Els programes conductuals
milloren les actituds i els
resultats de l'alumnat?**

Miquel Àngel Alegre

Quines són les competències socioemocionals?

Què és l'aprenentatge socioemocional?

El procés a partir del qual les persones adquireixen i utilitzen de forma efectiva **el coneixement, les actituds i les habilitats** necessàries per:

1. Entendre i gestionar les seves **emocions**;
2. Establir i aconseguir una sèrie **d'objectius positiu**;
3. Sentir i mostrar **empatia** pels altres;
4. Establir i mantenir **relacions socials positives** amb la resta;
5. Prendre decisions de forma responsable.

Making Choices, un programa específic dins l'escola

- Dirigit a **alumnes amb conductes de risc**
- Treballar **la resolució de conflictes** i altres problemes que puguin sorgir fruit de la relació entre companys
- 30 sessions explicatives basades en **casos pràctics**
- Intencions principals:
 - **reconèixer les seves emocions** (autoconsciència)
 - **corregir les respostes que donen a aquestes emocions** en cas que comportin agressió física o verbal (autogestió)
- **Presentació de respostes alternatives a emocions** (ràbia) evitant reaccions violentes

Principals resultats de l'estudi de les avaluacions d'impacte

1. Quins efectes tenen els programes d'aprenentatge socioemocional sobre aquestes competències? **POSITIUS**
2. Quin impacte tenen els programes d'aprenentatge socioemocional en altres resultats acadèmics i no cognitius? **POSITIUS**
3. Hi ha algun tipus de programa que mostri millors resultats? **ESPECÍFICS**
4. Hi ha algun grup més beneficiat que la resta per aquest tipus de programes?
NO HI HA PROU EVIDÈNCIA
5. Quant temps duren els resultats del programa? **DISMINUCIÓ**
6. Existeixen algunes formes d'implementació més efectives que d'altres? **SAFE**

Forma d'implementació SAFE

- Les competències socioemocionals són més fàcilment adquirides en programes que:
 1. Efectuen accions de forma **Seqüencial**;
 2. Fan que l'alumne adopti un rol **Actiu**;
 3. Es **Focalitzin** en aspectes **concrets**;
 4. I amb unes intencions **Explícites**.

2

Durada dels programes: la importància de la continuïtat i la constància

- La majoria dels programes tenen una durada curta.
- La millora de les competències socioemocionals és positiva en tots els programes just després de la implementació, **l'efecte positiu disminueix al llarg del temps.**
- **Les competències socioemocionals són com les cognitives bàsiques (lectora o numèrica), si no es treballen es perden.**

Seguiment al llarg del temps: monitorització i avaluació

- L'educació socioemocional no només ha de ser **continuada al llarg** del temps, sinó que **el seu seguiment i avaluació també ho ha de ser**.
- A més del programa o accions de treball de les competències socioemocionals, **l'època de l'any o els canvis vitals de l'alumne** també poden influenciar-les.
- Però si no en fem un seguiment... doncs segurament no ens n'adonarem.

Mesura de les competències: com evolucionem?

- **L'abans i el després...** de la intervenció o programa
- Si no sabem des d'on partim, no podrem saber si els programes **milloren o empitjoren** les competències socioemocionals
- **Com mesurar les competències?**
 1. Qüestionari: Escala de qualificació (puntuació 1-4)
 2. Llista de comprovació (checklist)
 3. Observació
 4. Autoinformes

Implicació per part de les famílies: coordinació

- **Coordinació família-escola** en el treball de les competències socioemocionals
- Posar de relleu la importància de les competències socioemocionals per al **desenvolupament positiu com a persona**
- Més enllà de les competències cognitives, l'escola també serveix per **formar-nos com a persones**

I què succeeix amb els “programes conductuals”?

Intervencions o dispositius que tenen com a objectiu nuclear prevenir o redreçar problemàtiques “actitudinals” en l'entorn escolar

Continguts diversos:

- Gestionar conductes disruptives i antisocials a l'aula
- Violència i agressivitat a l'escola (p.ex. programes anti-bullying)
- Autocontrol i la gestió de la ràbia (*anger*)
- Suport a la conducta positiva
- Accions sancionadores: expulsions
- Processament d'informació social
- ...

Principals resultats de la revisió

Conductes “externes”: antisocials, disruptives, agressivitat, desafiament, bullying, etc.

- Impactes entre modestos i grans; evidència extensa.

Resultats educatius: absentisme, abandonament, rendiment.

- Impactes entre nuls i modestos; evidència limitada.

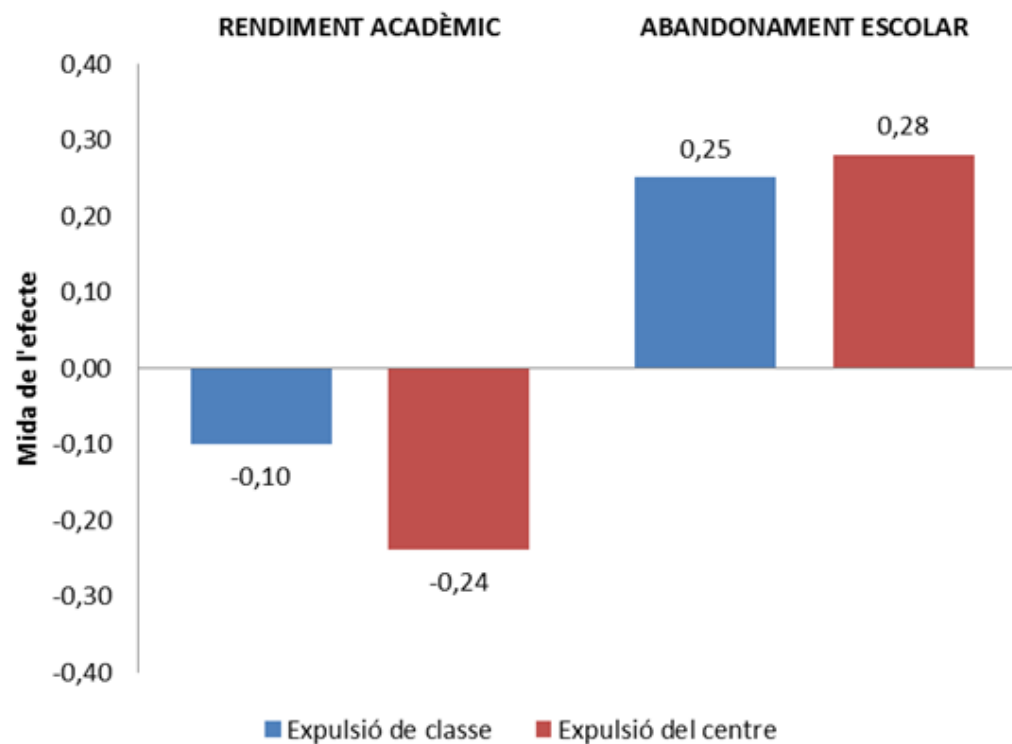
Competències socioemocionals: gestió emocions, adaptació i habilitats socials.

- Impactes entre modestos i grans; evidència extensa.

Primer: què no funciona?

Mètodes sancionadors/punitius: “partes” i expulsions

Programes “focalitzats” o “correctius”

Per reduir actituds d'indisciplina o agressivitat...

- ✓ **Grups reduïts d'alumnes**, evitant l'encapsulament en aules segregades on es concentrin altres problemàtiques
- ✓ **Durada i volum d'activitats adequat** a la problemàtica que es vol corregir: 12-15 setmanes / 2-3 hores per setmana
- ✓ **Diagnòstics àgils, ajustats i actualitzats.**
- ✓ Compten amb espais de **tutorització individual**
- ✓ Enfocaments conductual o **cognitiu-conductual**
- ✓ Compten amb la implicació del **professorat ordinari** i el **suport d'especialistes**

Programes “universals”: aula o centre

Per prevenir conductes d'indisciplina, millorant competències socioemocionals...

- ✓ **Estratègies/programes d'aula:**
 - Marcs normatius pactats i significatius
 - Programes centrats en l'empatia, la gestió del conflicte, el control de la ràbia, la codificació i la interacció social
 - Modelització, mediació i jocs de rol.
- ✓ **Programes anti-violència (nivell centre):**
 - Afecten les dinàmiques d'aula i el conjunt del centre
 - Involucren alumnat, professorat i famílies
 - Són estables en el temps (mínim un curs escolar)

Per a quins alumnes funcionen millor?

- **Segons edat/etapa educativa:**
 - ✓ Programes focalitzats: efectius tant a primària com a secundària
 - ✓ Programes universals (competències socials): sobretot efectius a primària
- **Segons nivell socioeconòmic:**
 - ✓ Alguns estudis: programes universals funcionen especialment bé en entorns escolars desafavorits